

חג השבועות תשפ"ו מתן תורה

Dedicated in memory of Dr. Chuck Feldman z"l
By his loving family

שמות פרק כא פסוק א
וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיךָ:

רש"י
ואלה המשפטים - כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני. ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש [המזבח]: **אשר תשים לפניכם** - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפייהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניכם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם: **לפניהם** - ולא לפני גוים, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם ומיקר שם עבודה זרה להחשיבה, שנאמר (דברים לב לא) כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים, כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם:

ויקרא פרק כה פסוק א
וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר:

רש"י
בהר סיני - מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, כך שנויה בתורת כהנים. ונראה לי שכך פירושה לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמיני היו כולם כללותיה ודקדוקיה, וחזרו ונשנו בערבות מואב:

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק לפרשת בהר

[ב] בהר סיני. פירש רש"י מתורת כהנים מה ענין שמיטה אצל הר סיני וכו', אלא מה שמיטה נאמרו וכו' אף כולן וכו' וצריך ביאור דמשמע דאם היה מזכיר אצל מצוה אחרת לא היה תמוה כל כך מה ענין המצוה להר סיני. וגם התירוץ אינו מובן דלמה בחר דוקא במצות שמיטה ללמוד על התורה כולה שנאמרו הכל בסיני, אך הענין דאיתא בגמרא (סוטה ל"ז ב) כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באוהל מועד ונשתלשו בערבות מואב וכו' והיינו דמתן תורה היה שיהיו ישראל ממלכת כהנים כמו שיהיו לעתיד שנאמר (ישעיה ס"א, ו') ואתם כהני ה' תקראו שיהיו רק עבדי ה'. דכתב (תהלים פ"ב, ו') אני אמרתי אלהים אתם שלא יהיה מלאך המות שולט בהם (עבודה זרה ה' א) מכלל שהיה מתוקן הכל כמו שהיה קודם החטא, שלא נברא האדם רק לשמש את קונו ולא יהיה לו שום עסק בעולם הזה. ואחר כך באוהל מועד אף שהיה כבר אחר הקלקול מכל מקום היה חלק משה רבינו כל ארבעים שנה אכלו את המן ולא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן (מכילתא בשלח ויסע ב' ותנחומא בשלח כ') אלא היה להם עמל רק ללקוט, וגם בזה היה מדרגות כמו שאמרו (יומא ע"ה א) צדיקים ירד על פתח בתייהם בינונים יצאו ולקטו רשעים שטו ולקטו, ומי שהיה אמונתם פחותה היה טרחם מרובה. אבל טורח קצת היה לכל אחד ללקוט. ואם היה משה רבינו ע"ה נכנס לארץ ישראל היה נשאר כך לעולם רק ראה ה' יתברך שאין מוכשר עוד לזה. ואחר כך בערבות מואב קודם שנכנסו לארץ ישראל שהיה חלק יהושע, שאז התחיל כל אחד לעבוד זה פונה לשדהו וזה פונה לכרמו, אז התחיל משנה תורה שהיא התחלת תורה שבעל פה דכתב (דברים כ"ז, ח') באר היטב, וכמו שאמרו (מגילה ל"א ב) ומשה מפי עצמו אמרן ולכן בדברות הראשונות כתיב זכור אתר דלית תמן שכחה. [וכמו שאמרו (עירובין נ"ד א) חרות על הלוחות אלמלי לא נשתברו לוחות ראשונות לא נשתכחה תורה מישראל] ובדברות שניות שניתנו אחר הקלקול כתיב שמור שצריך שמירה שלא ישכח ולכן איתא במדרש (שמות רבה מ"ו, א') בלוחות הראשונות לא היה אלא עשרת הדברות לבד ובלוחות שניות אני נותן לך שיהיה בהם מדרש ואגדות וכו' שנצרך הרוב חכמה לתקן הרוב כעס וכמו שאמרו (נדרים כ"ב ב) אלמלא חטאו ישראל לא ניתנה להם אלא חמישה חומשי תורה וכו'. וזהו שמתמה מה ענין שמיטה שענינו שיהיו ישראל פנוין לעסוק בתורה ושיכירו כי לה' הארץ, אצל הר סיני שהיה אז על אופן שיהיו ישראל פנוין רק לעבודת ה' יתברך ולא היה אז מקום למצות שמיטה רק בערבות מואב וכאמור.

ולמד כאן על מצוה זו שנאמרה גם כן מסיני שאז צפה ה' יתברך שאם יתקלקל מצבם מאשר היו, יהיה להם שמיטה ויובל, ובא הכתוב ללמדנו ענין מה שאמרו (אבות ב', ד') אל תאמין בעצמך וכו' והיינו שאף מי שזכה להיות בן עולם הבא אף בחייו כמו שזכו האבות בעולם הזה מעין עולם הבא (כמו שנתבאר בארוכה ל"ג בעומר מאמר ח') מכל מקום יש לו לפחוד מרוגו היצר הרע כל זמן שיש מציאות רע בעולם, והיינו שאז בהר סיני שהיו ישראל כמו אדם הראשון קודם הקלקול ומכל מקום היה בכח הנחש ליכנס בו ולפתותו, ומי לנו גדול מיעקב אבינו שהיה כאדם הראשון קודם הקלקול, ואמר מה שקל שבקלים וכו' שלא ידע כלל מהנאת הגוף רק להוליד תולדות וכו' מכל מקום מצינו בו ויירא יעקב מאד שמה יגרום החטא כמו שאמרו בברכות (ד' א) ועל זה כתבה התורה גבי מצות שמיטה בהר סיני. ללמדנו שאף שאז היו ישראל מוכשרין להיות חרות ממלאך המות ומיצר הרע והיה אז כמו שיהיה לעתיד ועמדו זרים ורעו צאנכם, ואם היה התיקון האמיתי לא היה נצרך כלל לעבודה, רק היתה ארץ ישראל מוציאה גלוסקאות כמו שיהיה לעתיד (שבת ל' ב) ומכל מקום נאמר בהר סיני מצות שמיטה שש שנים יעבוד וגוי שיוכל להיות שיקלקלו עוד כיון שיש עוד מציאות לרע בין האומות ואז יהיו צריכים לעבודה כמו שאמרו (קידושין פ"ב א) הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי. וכן יוכל להיות שישתקע חס ושלוש עד שלא ישמור שמיטה גם כן ויגרום החטא למכור מטלטליו ואחר כך שדותיו, וביתו, וילוה ברבית, וימכור עצמו ואף לגר ולנכרי ולעבודה זרה כסדר הפרשיות וכמו שאמרו בגמרא (שם כ' א) ומזה נלמד שכל התורה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני שכל זמן שיש מציאות מרע בעולם נצרך להתרי"ג זיני עיטא להנצל מקטרוג יצר הרע כמו שמובא בזוהר (ח"ב פ"ב ב) וזה ענין אל תאמין בעצמך וכו' שלא יסמוך על מעלתו שיוכל להשמר מיצר הרע כי יצרו של אדם מתגבר עליו וכו' ואלמלא עזר הקדוש ברוך הוא לא יכול לו, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו (סוכה נ"ב א) ונצרך למצות שמיטה שהוא כמו קדושת שבת וכאמור: